

*****

BANKACILIK ve SERMAYE
Piyasası Araştırmaları Dergisi

Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi

BSPAD, Cilt 4, Sayı 10
www.bankasermaye.com

*****

Türk Bankacılık Sektöründe Kovid-19 Döneminde Alınan Tedbirler Bağlamında Aktif Rasyosu Düzenlemesinin Muhtemel Etkileri: Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme¹

Possible Effects of Asset Ratio Regulation in the Context of Measures Taken in the Covid-19 Period in the Turkish Banking Sector: An Examination upon Deposit Banks

Doç. Dr. Mustafa Tefik KARTAL

Borsa İstanbul

Finansal Raporlama ve İştirakler Direktörlüğü

mustafatevfikkartal@gmail.com

orcid.org/0000-0001-8038-8241

Özet

Ülkeler, tüm dünyayı etkisi altında alan Kovid-19 pandemisinin ekonomiler, reel ve finansal kesim üzerindeki negatif etkilerinin azaltılmasına yönelik çeşitli önlemler almaktadırlar. Bu kapsamda, ilk vakanın 11 Mart 2020 tarihinde tespit edildiği Türkiye’de de para ve maliye politikaları ile idari tedbirleri içeren önlemler alınmaktadır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından 18 Nisan 2020 tarihinde alınan kararlar 1 Mayıs 2020 tarihinde yürürlüğe girecek olan aktif rasyosu, bankacılık sektörü açısından son dönemde alınan önemli tedbirlerden birisini oluşturmaktadır. Hedef aktif rasyosu, mevduat bankaları için ilk etapta %100 olarak belirlenmiş, daha sonra ise bazı değişiklikler yapılmıştır.

Bu çalışma, söz konusu düzenlemesinin mevduat bankaları üzerindeki muhtemel etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. 2019 Eylül finansal verilerine göre yapılan incelemede, mevcut durumda kamu mevduat bankalarının hedef aktif rasyosunu sağladıkları, aktif rasyosunu tuturmada ise çoğunlukla yabancı mevduat bankalarının geride olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, düzenlemenin içeriğinde çeşitli açılardan eksiklikler olduğu belirlenmiştir. Bu hususlar dikkate alınarak, aktif rasyosu düzenlemesinin süratli bir şekilde revize edilerek iyileştirilmesi, Türk bankacılık sektörü üzerinde olumsuz etkilere neden olmaması açısından kritik önem taşımaktadır. Bu kapsamda, yapılan ek düzenlemelerle bazı eksiklikler giderilmiş olup diğer hususlarda da aksiyon alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aktif Rasyosu, BDDK, Kredi/Mevduat Oranı (KMO), Mevduat Bankaları, Türkiye.

JEL Sınıflaması: E44, G21, K23.

Abstract

Countries have been disclosing various measures to reduce the negative effects of the Covid-19 pandemic on economies, the real and the financial sector, which has influenced the whole world. In this context, Turkey also has been taking measures including administrative measures with monetary and fiscal policies at where the first case was detected on

¹ Makale Gönderim Tarihi: 26.05.2020 – Makale Kabul Tarihi: 20.11.2020

March 11, 2020. Active ratio, which will come into force on May 1, 2020 with the decision taken by the Banking Regulation and Supervision Board (BRSB) on April 18, 2020, is one of the most important measures taken recently for the banking sector. The target asset ratio is determined as 100% for deposit banks in the first stage and some changes have been made in later times.

This study is prepared to evaluate the possible effects of the regulation on deposit banks. According to the examination that consider 2019 September data, it is determined that public deposit banks currently maintain target asset ratio while foreign deposit banks are lagging behind in the target asset ratio. On the other hand, it has been determined that there are deficiencies in the content of the regulation from various aspects. Taking these issues into consideration, it has the critical importance to revise the asset ratio regulation rapidly in order not to cause adverse effects on Turkish banking sector. In this context, some deficiencies have been completed with the additional regulations, and it is recommended that additional measures should be taken for remaining deficiencies.

Keywords: Asset Ratio, BRSB, Credit/Deposit Ratio (CDR), Deposit Banks, Turkey.

JEL Classification: E44, G21, K23.

Giriş

Geçmişten günümüze kadar dünya üzerinde birçok farklı salgın hastalık görülmüş, bunların bazıları küresel düzeyde yangın (pandemik) hale gelerek ülkeler üzerinde önemli düzeyde negatif etki oluşturmuştur. Kolera, veba ve tifo tarihte görülen, yüksek sayıda ölümlere neden olan, dolayısıyla ekonomiler üzerinde yıkıcı etkiler oluşturan pandemilerden bazılarıdır (Wikipedia, 2020). Yakın geçmişte ise SARS ve MERS gibi küresel hale gelen salgın hastalıklar görülmüştür. Pandemik hastalıklar nedeniyle ekonomilerde ortaya çıkan olumsuz gelişmeler, doğa olarak reel kesimi ve finansal sektörleri de olumsuz etkilemektedir.

Diğer taraftan, tarihte görülen pandemilere ek olarak, 2019 sonlarında Çin'de ortaya çıkan Kovid-19 hastalığı yeni bir risk faktörü haline gelmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 31.12.2019 tarihinde Çin tarafından bilgilendirilmesiyle farkında olunan Kovid-19 ilerleyen süreçte Filipinler, Tayland, Japonya ve Kore gibi Çin'e komşu ülkelere yayılmasıyla ve 2020 Mart ayında Çin dışında (Filipinler'de) ilk kez ölüm yaşanmasıyla birlikte küresel bir pandemi haline gelmiştir (DSÖ, 2020a; Medyascope, 2020). Sonrasında, diğer ülkelere ve kıtalara yayıldığı görülmüştür. 16 Kasım 2020 itibarıyla dünyadaki toplam vaka sayısı 55 milyon, toplam ölüm sayısı ise 1,33 milyon seviyesine ulaşmıştır (DSÖ, 2020b).

Dünyadaki gelişmelerin yakından izlendiği Türkiye'de, ilk Kovid-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020). Bu tarihten itibaren ülkedeki vaka sayıları artmakta ve buna bağlı ölümler meydana gelmektedir. 16 Kasım 2020 itibarıyla Türkiye'deki toplam vaka sayısı 417.594, toplam ölüm sayısı ise 11.601 olarak gerçekleşmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Türkiye'de Kovid-19'un görüldüğü ilk tarih olan 11 Mart'tan itibaren, salgının yayılmasının yavaşlatılması, sağlık sistemine yükümlülüklerin önlenmesi, sağlık sisteminin güçlendirilmesi ve salgının Türk ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak idari ve mali tedbirler alınmaktadır. Mali tedbirler kapsamında, çeşitli para ve maliye politikası uygulamaları bulunmaktadır.

11 Mart'tan günümüze kadar alınan idari tedbirler kapsamında kısmi sokağa çıkma yasakları, seyahat kısıtlaması, okulların tatil edilmesi, sosyal alanların kapatılması gibi hususlar bulunmaktadır. Mali tedbirler arasında ise politika faizinin düşürülmesi, zorunlu karşılıkların düzenlenmesi, merkez bankasınca devlet tahvili alımı yapılması, kredi kartı asgari ödeme oranının düşürülmesi, konut alımında kredi/teminat oranının yükseltilmesi vb. düzenlemeler bulunmaktadır. Bankalara yönelik alınan tedbirlerden biri BDDK kararıyla 1 Mayıs'ta yürürlüğe giren aktif rasyosu yükümlülüğü getirilmesidir. Bu oranın hesaplanmasında, krediler, menkul kıymetler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) swap tutarı, Türk Lirası (TL) mevduat ile Yabancı Para (YP) mevduat kalemleri farklı ağırlıklar kullanılarak dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla söz konusu düzenlemenin bankalar ve Türk bankacılık sektörü üzerinde doğrudan, diğer sektörler ve Türk ekonomisi üzerinde ise dolaylı etkiler oluşturması kaçınılmazdır.

Bu çalışmada, bankalara getirilen söz konusu yeni yükümlülüğün muhtemel etkilerini değerlendirme amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu düzenleme 18.04.2020 tarihinde yayınlanmış olup ilave düzenleme ise 30.04.2020 tarihinde yapılmıştır. Daha sonraki tarihlerde de aktif rasyosunda çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bilindiği kadarıyla literatürde konu ile ilgili herhangi bir çalışma yer almamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu

düzenlemenin Türk bankacılık sektörü üzerindeki muhtemel etkileri akademik olarak ilk defa bu çalışmada ele alınmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından, ikinci bölümde kavramsal çerçeve ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, aktif rasyosuna yönelik inceleme yapılmıştır. Son bölümde ise değerlendirme yapılmıştır.

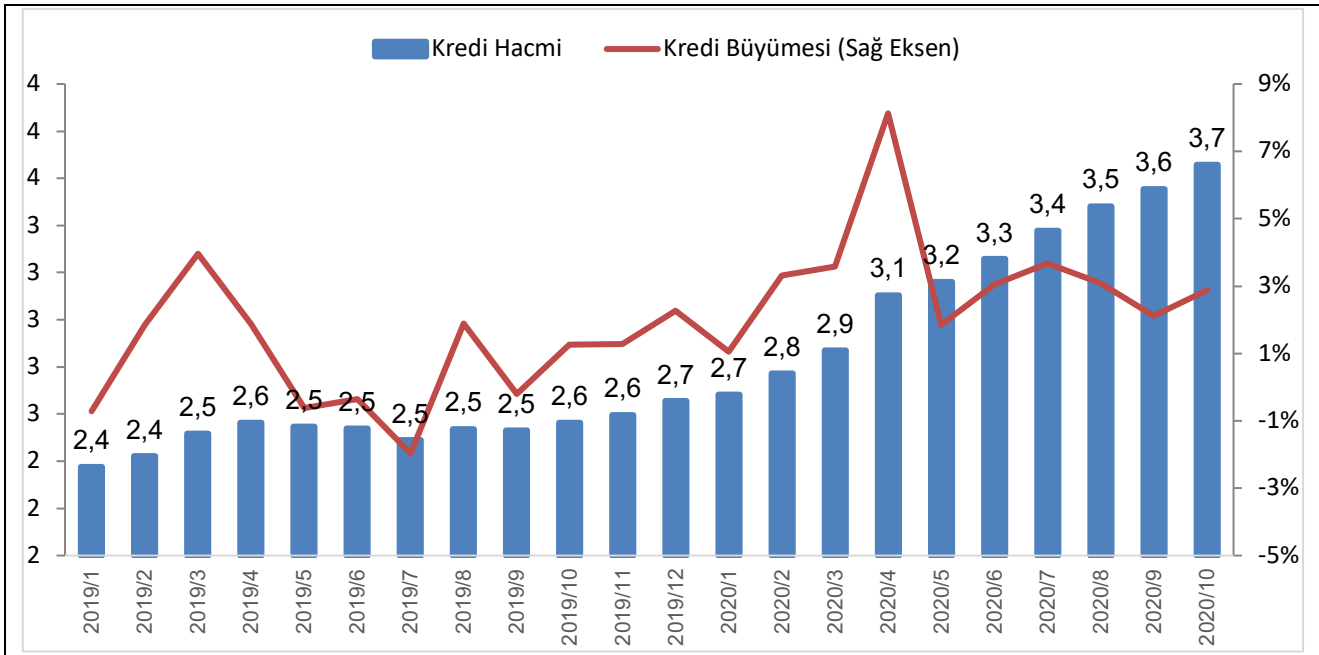
1. Kavramsal Çerçeve

Dünya’da ve Türkiye’de Kovid-19’un yaygınlaşmasıyla birlikte, alınan tedbirlerin de etkisiyle ekonomik aktivitede yavaşlama görülmektedir. Diğer taraftan, ekonomiler üzerindeki başta işsizlik oranının artması, gelir kaybı ve temel ihtiyaçlara erişim konuları olmak üzere olumsuz gelişmelerin önlenmesine yönelik alınan mali tedbirler nedeniyle kamu yönetimi tarafından üstelenen faturada kabarmaktadır. Ayrıca, ülkelerin borç yükleri artarken ve merkez bankalarının bilançolarını ciddi oranlarda büyürken ekonomik büyüme yavaşlamakta, istihdam alanları daralmakta ve kamu borç yükü artmaktadır. Tüm bu ortamda, temel makroekonomik göstergeler olan döviz kurları, enflasyon ve faiz oranları dalgalanabilmekte, dolayısıyla başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere neredeyse tüm ülkeler döviz ve kaynak girişine ihtiyaç duymaktadır. Söz konusu gelişmeler finansal piyasaları etkilerken, finansal piyasalardaki gelişmeler ise söz konusu göstergeleri ve bu kanallarla tüm ekonomiye etkilemektedir (Kartal, 2019, s. 15).

Finansal piyasalar ve ekonomi arasındaki karşılıklı etkileşim nedeniyle fonlama kanallarının pandemi sürecinde açık tutulması, negatif gelişmelerin önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Türkiye’deki finansal sistemin büyük oranda bankalar üzerine kurulu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, özellikle kredi kanalının açık tutulması kritik öneme sahiptir (Depren ve diğerleri, 2018, s. 1; Kartal ve diğerleri, 2018, s. 150). Dolayısıyla, finansal piyasalara yönelik alınan tedbirlerin birçoğu genel olarak fonlama kanalının, özel olarak ise kredi kanalının açık tutulmasını amaçlamaktadır.

2020 Ekim itibarıyla, Türkiye’de son dönemlerde kredi hacminin gelişimine Şekil 1’de yer verilmiştir.

Şekil 1: Türkiye’de Kredi Hacminin Gelişimi (Trilyon TL)

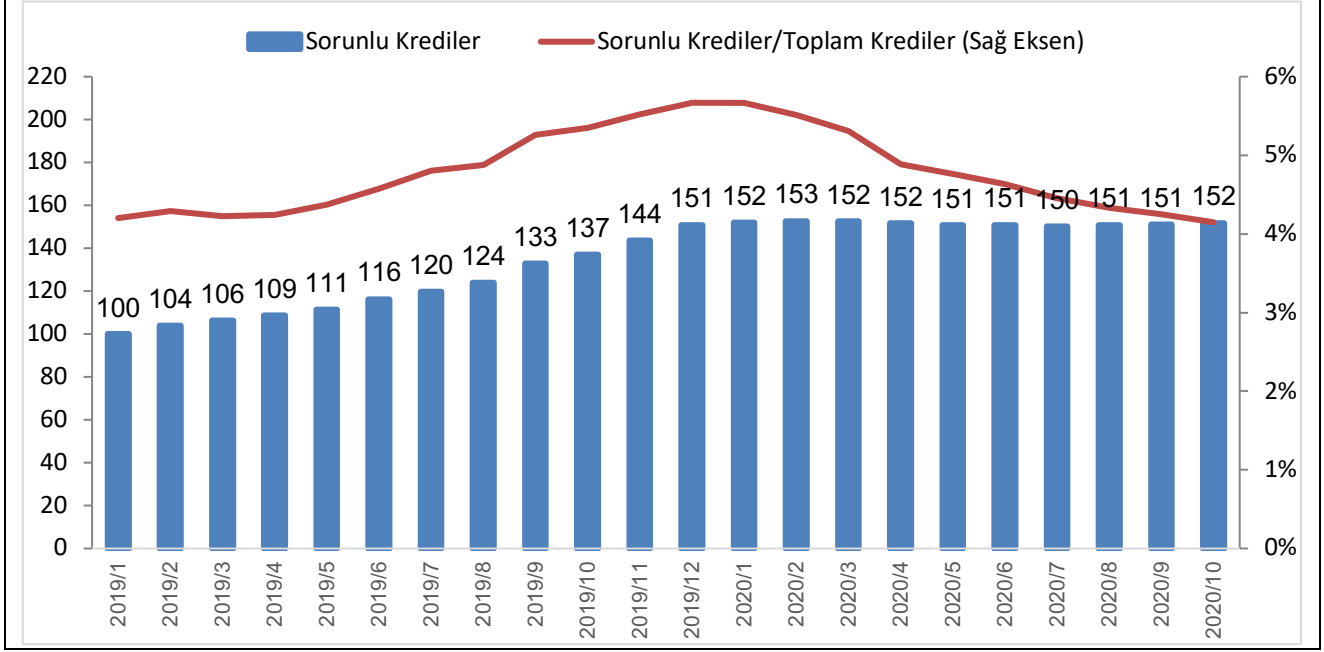

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2020a.

Şekil 1’den görüleceği üzere, toplam kredi büyüklüğü 2019 başında 2,4 trilyon TL seviyesinden 2020 Ekim sonunda 3,7 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. Bununla birlikte geçmişte, ekonomi yönetimi kredi büyümesini %15 ile sınırlamaya çalışırken, 2019 ve sonrasında kredi büyüme hızı yavaşlamış, bazı aylarda negatif olarak gerçekleşmiş ve 2020 Mayıs ayında bir önceki aya kıyasla %1 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu kredi büyümesi rakamları, yakın geçmişteki %15-%20 bandındaki büyümelerle karşılaştırıldığında oldukça küçük kalmaktadır.

Şekil 1’den görüldüğü üzere, son dönemde Türkiye’deki toplam kredilerdeki büyüme hızı oldukça yavaşlamaktadır. Bu konjonktür içinde doğal olarak sorunlu kredilerin gelişimi de ele alınması gereken önemli noktalardan birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, 2020 Ekim itibarıyla sorunlu kredilerin gelişimine Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2: Türkiye’de Sorunlu Kredi Hacminin Gelişimi (Trilyon TL)

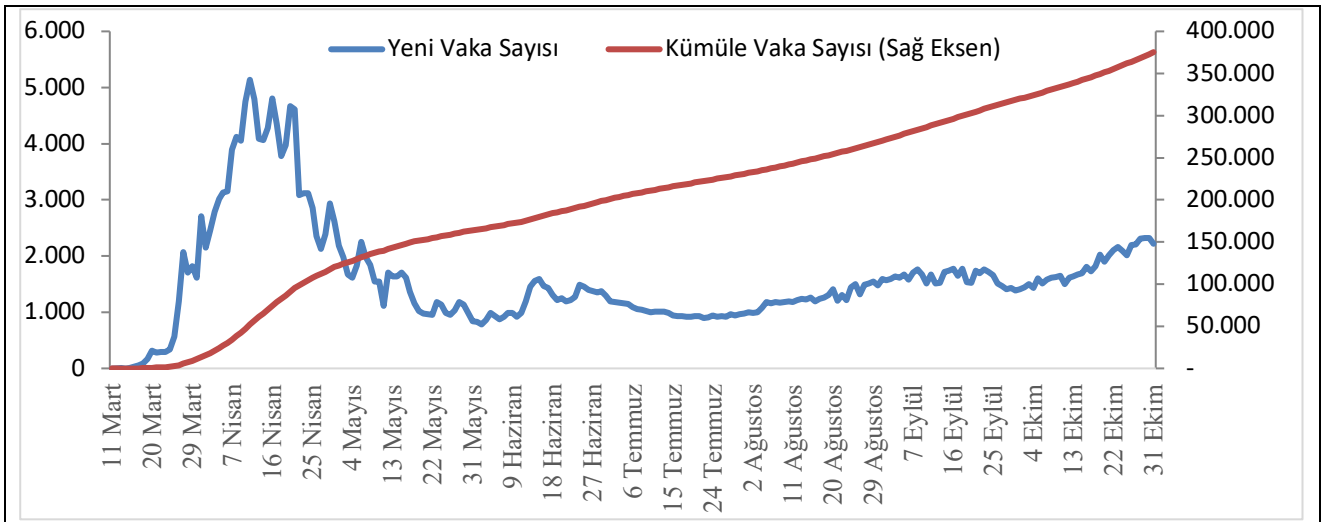

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2020a.

Şekil 2’den görüleceği üzere, Türkiye’de sorunlu krediler istikrarlı bir şekilde artış göstermektedir. 2019 başında 100 milyar TL seviyesindeki sorunlu krediler 2020 Mart sonunda 152 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Diğer taraftan, toplam krediler içindeki payına bakıldığında, sorunlu kredilerin payı 2019 başında %4,2 iken 2020 Mart sonunda %5,3 olarak gerçekleşmiştir. Sorunlu kredilerin payındaki son dönemde görülen düşüşte, takip işlemlerinin durdurulmasının da etkisi olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Diğer taraftan, Türkiye’de ilk Kovid-19 vakası 11 Mart tarihinde görülmüştür. Salgının dünyadaki yayılımına paralel olarak vaka sayısında artış görülmektedir. 2020 Ekim itibarıyla, Kovid-19 vaka sayısının gelişimine Şekil 3’de yer verilmiştir.

Şekil 3: Türkiye’de Kovid-19 Vaka Sayısının Gelişimi

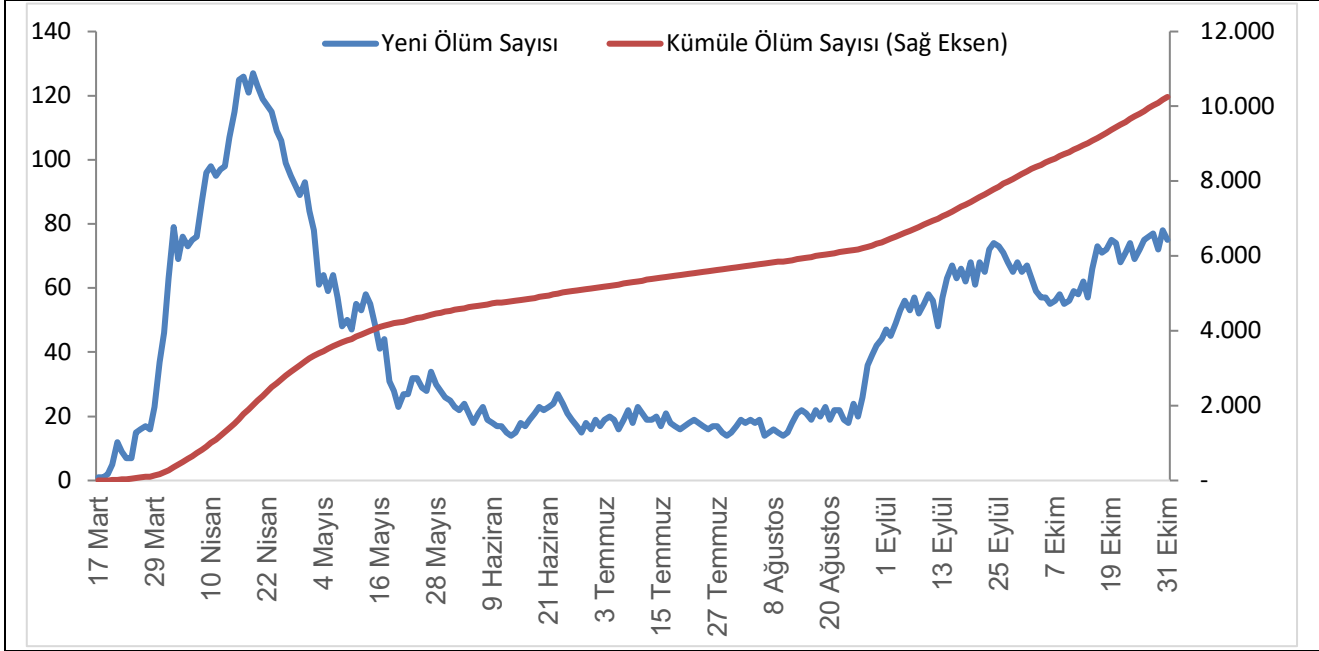

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2020.

Şekil 3'den görüleceği üzere, kümülatif vaka sayısı artmaya devam etmektedir. Diğer taraftan, yeni vaka sayısı 11 Nisan tarihinde 5.138 ile en yüksek seviyeye ulaşmış, bu tarihten itibaren kademeli olarak azalmaya başlamıştır. Ancak son dönemlerde vaka sayısı yeniden artışa geçmiştir.

Ayrıca, Türkiye'de Kovid-19 kaynaklı ilk ölüm 17 Mart tarihinde gerçekleşmiştir. 2020 Ekim itibarıyla, Kovid-19 nedeniyle gerçekleşen ölüm sayısının gelişimine Şekil 4'de yer verilmiştir.

Şekil 4: Türkiye'de Kovid-19 Kaynaklı Ölüm Sayısının Gelişimi

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2020.

Şekil 4'den görüleceği üzere, kümülatif ölüm sayısı artmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, yeni ölüm sayısı 19 Nisan tarihinde 127 ile en yüksek seviyeye ulaşmış, bu tarihten itibaren kademeli olarak azalmaya başlamıştır. Ancak son dönemlerde vaka sayısında görülen artışa paralel olarak yeni ölüm sayısı da yeniden artmaya başlamıştır.

Kovid-19 vaka sayısının ve buna bağlı ölüm sayısının artmasıyla birlikte Türkiye'de alınan önlemler de artmaktadır. Bu bağlamda alınan idari tedbirlerden bazıları aşağıda yer almaktadır (Morgan Stanley, 2020; Resmi Gazete, 2020):

- 16 Mart: Okullar bahar tatili için 1 hafta erken tatil çıkarıldı.
- 17 Mart: 20 ülkeye uçuşlar iptal edildi. Restoranlar ve alış-veriş merkezleri hariç sosyal alanlar kapatıldı.
- 19 Mart: Bütün seviyelerdeki eğitimler tatil edildi.
- 21 Mart: Uçuş yasağı 46 ülkeye genişletildi. Paket servisi haricinde tüm restoranlar kapatıldı.
- 22 Mart: 65 yaş üstü kronik hastalığı olan vatandaşlara sokağa çıkma yasağı getirildi. Kamu çalışanları evden çalışmaya yönlendirildi.
- 26 Mart: Okullar 30 Nisan'a kadar, üniversiteler bahar yarıyılı boyunca kapalı kalacak.
- 28 Mart: Rize ve Artvin'de 12 yerde kısmi sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Bu ilan edilen ilk kısmi yasak oldu.
- 3 Nisan: 31 şehre seyahat kısıtlaması getirildi. Market ve Pazar gibi yerlerde maske takılması zorunlu tutuldu.
- 10 Nisan: 11-12 Nisan tarihlerinde 31 şehirde sokağa çıkma yasağı ilan edildi.
- 16 Nisan: 18-19 Nisan tarihlerinde 31 şehirde sokağa çıkma yasağı ilan edildi.
- 18 Nisan: 31 şehre getirilen seyahat kısıtlaması 15 gün uzatıldı.
- 20 Nisan: 23-26 Nisan tarihlerinde 31 şehirde sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

İdari tedbirlere ek olarak, çeşitli maliye politikası tedbirleri de uygulamaya alınmıştır. Bu tedbirlerden bazıları şunlardır (Morgan Stanley, 2020; Resmi Gazete, 2020):

- 18 Mart: Cumhurbaşkanı 100 milyar TL büyüklüğünde bir teşvik paketi açıkladı.
- 22 Mart: Bazı malların KDV oranlarında değişiklik yapıldı.
- 24 Mart: Sağlık personellerinin kamu taşıma ve konaklama imkânlarından ücretsiz yararlanması sağlandı.
- 25 Mart: Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan teşvik paketi TBMM tarafından onaylandı.
- 26 Mart: İstihdam, işsizlik fonu, kısa çalışma ödeneği vb. hususları içeren torba kanun kabul edildi.
- 30 Mart: Belediyelerin merkezi yönetime olan borçlarına karşılık Hazine'den belediyelere aktarılan tutarlarda yapılan kesintiler 3 ay süreyle ertelendi.
- 1 Nisan: Kamuya 6.219 personel alım izni verildi.
- 14 Nisan: Kovid-19 tedavisi ücretsiz hale getirildi.
- 17 Nisan: Bazı kanunlarda Kovid-19 ile ilgili düzenlemeler yapıldı.
- Maliye politikası tedbirlerinin yanı sıra ekonomik aktiviteler üzerinde daha hızlı sonuç gösteren para politikası tedbiri de uygulanmaktadır. Bu kapsamda alınan bazı tedbirlere aşağıda yer verilmiştir (Morgan Stanley, 2020; Resmi Gazete, 2020):
- 15 Mart: TCMB zorunlu karşılıklara ödenen faizleri değiştirdi.
- 17 Mart: Para Politikası Kurulu politika faizini düşürdü. BDDK, kredilerin sorunlu olarak sınıflaması sürecini 90 günden 180 güne çıkardı.
- 18 Mart: Kredi Garanti Fonu 50 milyar TL'ye yükseltildi. Konut alımlarında kredi/teminat oranı %90'a çıkarıldı.
- 23 Mart: BDDK kredi riskinin hesaplanmasında 2019 yılsonu kurlarının kullanılabilceğini, 23 Mart'tan önce alınan menkul kıymetler için negatif değerlendirme farklarının sermaye yeterliliği hesaplamasında ve yabancı para net genel pozisyon/özkaynak standart oranı hesaplamasında dikkate alınmayabileceğini düzenledi.
- 25 Mart: Halk Bankası'na olan anapara ve faiz ödemeleri 3 ay süreyle faizsiz ertelendi.
- 28 Mart: BDDK kredi kartlarında asgari ödeme tutarını %30'dan %20'ye indirdi. TCMB kredi kartı faiz oranlarında indirim yaptı.
- 30 Mart: Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteği 25 milyar TL'den 50 milyar TL'ye yükseltildi.
- 31 Mart: TCMB analitik bilanço toplamının %5'i oranında, geçici bir süreyle piyasa yapıcı bankaların işsizlik fonundan aldıkları devlet tahvillerini alacağını açıkladı.
- 17 Nisan: TCMB analitik bilanço toplamının %5'i oranında belirlediği devlet tahvili alımını %10'a çıkardı.
- 18 Nisan: BDDK bankalara aktif rasyosu yükümlülüğü getirdi.
- 30 Nisan: BDDK aktif rasyosunda bazı değişiklikler yaptı.
- 29 Mayıs: BDDK aktif rasyosunda bazı değişiklikler yaptı.

Diğer taraftan, Türkiye'de Kovid-19 salgını gelişimi ve ekonomik gelişmeler ele alınarak, 10 Ağustos itibarıyla kademeli normalleşme geçiş süreci başlamıştır. Bu kapsamda, BDDK tarafından 10 Ağustos, 28 Eylül ve 26 Ekim tarihlerinde aktif rasyosu düzenlemesinde değişiklikler yapılmıştır.

Yukarıda bir kısmı özetlenen tedbirler, Kovid-19'un Türk ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra Türk finansal kuruluşları üzerindeki olumsuz etkilerin de asgari seviyeye indirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda, son zamanlarda yürürlüğe konulan para politikası düzenlemelerinden biri olan aktif rasyosu yükümlülüğünün muhtemel etkilerinin incelenmesi amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır.

2. Aktif Rasyosu Düzenlemesi Üzerine Bir İnceleme

Çalışmanın bu bölümünde, bankalara yönelik getirilen son ve önemli düzenlemelerden biri olan aktif rasyosuna yönelik inceleme yapılmıştır. İlk kısımda, çalışmanın kapsamına yer verilmiştir. İkinci kısımda, kavramsal olarak aktif rasyosu ele alınmış ve bu konuda literatürde yer alan benzer çalışmalar ele alınmıştır. Üçüncü kısımda, aktif rasyosuna ilişkin BDDK tarafından yapılan düzenlemeye ve aktif rasyosunun hesaplanmasına ilişkin yöntem incelenmiştir. Dördüncü kısımda, bankaların 2019 Eylül solo rakamları üzerinden mevduat bankaları için aktif rasyosu hesaplanmıştır. Beşinci kısımda aktif rasyosunun muhtemel etkilerine, bazı önemli hususlara yer verilmiştir. Son kısımda ise BDDK tarafından yapılan 30 Nisan tarihli ilave açıklamalar sonrasında, göz önünde bulundurulması gereken ve ilave aksiyon alınması gereken hususlar belirtilmiştir.

2.1. Kapsam

Türkiye’de 2 tanesi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde olan 34 mevduat, 14 kalkınma ve yatırım ve 6 katılım bankası faaliyet göstermektedir (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2020b). Türk bankacılık sektörünün büyük çoğunluğu mevduat bankalarından oluştuğu, katılım bankalarının %6 seviyesinde sektör payına sahip olduğu, kalkınma ve yatırım bankalarının ise düzenleme dışında bırakıldığı dikkate alındığında, AR düzenlemesinin etkileri mevduat bankaları üzerinde analiz edilmiştir.

Türkiye’de faaliyette bulunan 34 mevduat bankasının detaylarına Ek-1’de yer verilmiştir. 13 banka yerli banka statüsündeyken 21 banka ise yabancı banka statüsündedir. Yerli bankaların 2’si TMSF bünyesindeyken 3’ü kamu bankası, 8’si ise özel banka statüsündedir. Diğer taraftan, yabancı bankaların 5’i şube şeklinde örgütlenmişken 16’sı ise banka şeklinde kurulmuşlardır.

2.2. Kavramsal Olarak Aktif Rasyosu

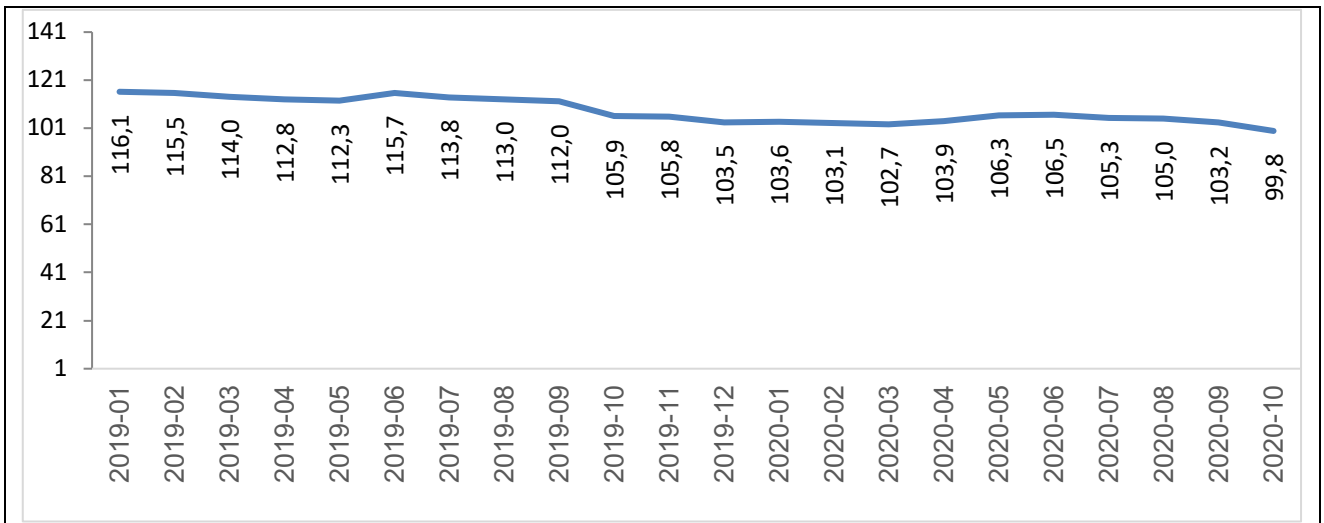
Aktif rasyosuna ilişkin BDDK kararı incelendiğinde, aktif rasyosunun aslında bir KMO olarak ele alındığı görülmektedir. Dolayısıyla, düşen KMO oranını yeniden yükseltmek üzere, bu konuda bir düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla, literatürde KMO ile ilgili yer alan yayınlar araştırıldığında, bu oranın çeşitli çalışmalara konu edildiği görülmektedir.

KMO ile ilgili olarak Ata (2009), küresel kriz sonrası dönemde Türkiye’de mevduat bankalarının karlılığına etki eden faktörleri ele almıştır. 2002-2007 döneminde 25 bankanın ele alındığı çalışmada, KMO’nun banka karlılığı üzerinde pozitif etkisinin bulunduğu belirlenmiştir. Yağcılar ve Demir (2015), 2002/4. çeyrek ile 2013/1. çeyrek döneminde 26 ticari bankanın takipteki kredilerini etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında, KMO’nun takipteki krediler üzerinde negatif etkisinin olduğunu belirlemişlerdir. Abdioğlu ve AYTEKİN (2016) ise 2002-2014 döneminde kamu, özel ve yabancı bankaların takipteki kredilerini incelediği çalışmasında KMO’nun takipteki krediler üzerinde pozitif etkisinin bulunduğunu belirlemiştir.

Reis ve diğerleri (2016), 2009-2013 döneminde halka açık 14 bankanın karlılığını etkileyen faktörlerini inceledikleri çalışmalarında, KMO’nun bankaların karlılığını etkileyen faktörlerden biri olduğunu tespit etmişlerdir. Aydemir ve diğerleri (2018), 2002-2015 döneminde 26 mevduat bankasının KMO ile bankaların karlılık göstergeleri (net faiz marjı, aktif karlılığı, özsermaye karlılığı) arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında KMO ile karlılık arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğunu belirlenmişlerdir. Ayrıca, KMO artışının belirli bir seviyeye ulaştıktan sonra bankacılık kârlılığını olumsuz etkilediğini (bankacılık sektörüne zarar verdiğini) ortaya koymaktadır.

Türkiye’de kredi büyümesinde yavaşlamayla ilişkili olarak, KMO bir süredir düşüş göstermektedir. 2020 Ekim itibarıyla Türkiye’de KMO’nun gelişimine Şekil 5’de yer verilmiştir.

Şekil 5: Türkiye’de KMO’nun Gelişimi (%)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2020a.

Şekil 5’den görüleceği üzere, KMO %116 seviyelerinden %99 seviyelerine kadar gerilemiştir. Söz konusu tablo, bankaların topladıkları mevduata kıyasla giderek daha az kredi kullandırdıklarını göstermektedir. Söz konusu tabloyu gözlemleyen BDDK, bankaların daha fazla kredi kullandırmalarını teşvik etmek için aktif rasyosu düzenlemesini yürürlüğe koymuştur.

2.3. Aktif Rasyosuna İlişkin BDDK Düzenlemesi ve Hesaplama Metodolojisi

KMO’daki düşüşü göz önünde bulunduran BDDK, 18.04.2020 tarihli karar ve aynı gün yaptığı duyurusu ile mevduat ve katılım bankalarına yönelik olarak aktif rasyosu yükümlülüğü getirmiştir. 1 Mayıs itibarıyla yürürlüğe girecek olan ve haftalık bazda raporlaması yapılacak olan aktif rasyosu yükümlülüğü, “Kovid-19 salgını nedeniyle yaşanan sürecin ekonomiye, piyasaya, üretime ve istihdama olumsuz etkilerinin en az seviyeye indirilmesinin ve bankaların ellerinde bulundurduğu kaynakların en etkin şekilde kullanılmasını” amaçlamaktadır (BDDK, 2020).

Kurul kararı uyarınca, aktif rasyosu (AR) aşağıdaki formül ile hesaplanacaktır (BDDK, 2020):

$$AR = \frac{Krediler + Menkul Kıymetler \times 0,75 + TCMB Swap \times 0,5}{TL Mevduat + (YP Mevduat \times 1,75)}$$

Formülde yer alan tanımlar aşağıdaki şekilde detaylandırılmıştır (BDDK, 2020):

- Krediler: Takipteki krediler hariç toplam kredi tutarını,
- Menkul Kıymetler: Türkiye hazinesi ile yurtiçi yerleşikler tarafından ihraç edilmiş menkul kıymetleri,
- TCMB Swap: Bankaların TCMB’ye verdikleri yabancı paraların alış kurundan hesaplanan TL karşılığını,
- TL Mevduat: Bankalar mevduatı hariç mevduat toplamını,
- YP Mevduat: Altın ve kıymetli maden dâhil tüm YP mevduat tutarını, ifade etmektedir.

Kurul kararı uyarınca, AR hedefi ilk başta mevduat bankaları için %100, katılım bankaları için %80 olarak belirlenmiş, kalkınma ve yatırım bankaları ise söz konusu düzenleme dışında bırakılmıştır. Diğer taraftan, Kurul kararında, söz konusu AR hedefine uyulmaması halinde, Bankacılık Kanunu’nun 148. maddesi a fıkrası uyarınca “500 bin TL’den az olmamak üzere aykırılık oluşturan tutarın %5’ine kadar” ceza verileceği, aykırılık oluşturan tutarın aktif rasyosunu hedeflenen seviyeye getirecek olan formülün payındaki değişim tutarı olarak dikkate alınacağı düzenlenmiştir (BDDK, 2020). Diğer taraftan, daha sonraki tarihlerde yapılan düzenlemelerle aktif rasyosu kapsamındaki kalemlerin içeriklerine ilişkin açıklamalar yapılmış, AR hedefi mevduat bankaları için %90’a, katılım bankaları için %70’e düşürülmüştür.

2.4. 2019 Eylül Rakamlarına Göre Mevduat Bankalarının Aktif Rasyoları

AR hesaplaması kapsamında mevduat bankalarının verilerine Türkiye Bankalar Birliği (TBB) veri sisteminden ulaşılmıştır. Söz konusu sistemde, en son 2019 yılsonuna ilişkin veriler bulunmaktadır. Bununla birlikte, büyük ölçekli bazı bankalar da dâhil olmak üzere 20 bankanın yılsonu verisi yayınlanmadığı görüldüğünden, 2019 Eylül sonu solo veriler üzerinden mevduat bankaları için aktif rasyosu hesaplanmıştır. Diğer taraftan, AR hesaplanmasındaki 4 göstergeden birisi olan TCMB swap tutarına ilişkin TCMB’de çeşitli toplu veriler olmasına karşın, banka bazında bu tutar bilinmediğinden, analizde sapmaya yer vermemek için, TCMB swap tutarı sıfır olarak dikkate alınmıştır. Dolayısıyla, kamuya açık olmayan banka bazlı TCMB swap tutarları, AR hesaplamasına eklendiğinde, AR hesaplamalarının değişeceği tabiidir.

2019 Eylül solo verilerine göre, 34 mevduat bankasının AR kapsamındaki kalemlerinin tutarlarına ve banka bazında AR rakamlarına Ek-2’de yer verilmiş olup özet sonuçlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. AR Hesaplama Özeti

Hedefi Tutturan Bankalar		Hedefi Tutturamayan Bankalar	
Banka Adı	AR	Banka Adı	AR
Alternatifbank A.Ş.	92,48	Akbank T.A.Ş.	81,52
Intesa Sanpaolo S.p.A.	94,97	Anadolubank A.Ş.	80,82
QNB Finans Bank A.Ş.	94,24	Burgan Bank A.Ş.	80,57
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	96,07	Citibank A.Ş.	42,33
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	97,27	Denizbank A.Ş.	85,93
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	106,98	Fibabanka A.Ş.	88,78
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	90,93	HSBC Bank A.Ş.	46,67
		ICBC Turkey Bank A.Ş.	71,14
		ING Bank A.Ş.	71,92
		Odea Bank A.Ş.	70,13
		Şekerbank T.A.Ş.	75,08
		Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	84,39
		Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	85,93
		Türkiye İş Bankası A.Ş.	88,12

*: BDDK'nın aktif rasyosu ile ilgili duyuruları uyarınca TMSF bünyesindeki bankalar ile mevduat tutarı 5 milyar TL'nin altında olan bankalar kapsam dışı olduğu için, söz konusu bankalara bu tabloda yer verilmemiştir.

Kaynak: Yazarın hesaplamaları (Ek-2'den türetilmiştir).

Tablo 1'den görüleceği üzere, 7 mevduat bankası %90 ve üzerinde aktif rasyosuna sahipken, 14 banka ise AR hedefini sağlayamamaktadır. AR hedefini tutturamayan mevduat bankaları incelendiğinde, 6 bankanın yerli, 8 bankanın ise yabancı banka olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, yerli bankaların tamamı özel bankalardan oluşurken, yabancı bankaların tamamı ise banka şeklinde kurulan bankalardan oluşmaktadır.

BDDK düzenlemesinde yer verildiği üzere, aktif rasyosunun yürürlüğe girdiği 1 Mayıs 2020 ve sonrasında AR hedefini tutturamayan bankalara ceza uygulanacaktır. Uygulanacak ceza ise 500 bin TL'den az olmamak üzere payda ile payın oranını hedef aktif rasyosuna tamamlayacak nispetteki pay tutarının, diğer bir ifadeyle hedef AR ile gerçekleşen AR arasındaki farkın %5'i olacaktır. Bu kapsamda, AR hedefini tutturamayan 14 banka için uygulanacak ceza tutarları hesaplanmış olup detaylara Ek-3'de yer verilmiştir. Özet sonuçlara ise Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. AR Ceza Özeti

Banka Adı	Pay Toplamı (Milyar TL)	Payda Toplamı (Milyar TL)	Pay-Payda Farkı	Ceza (Milyon TL)
Akbank T.A.Ş.	253,27	310,68	57,42	2.870,8
Anadolubank A.Ş.	12,76	15,78	3,03	151,3
Burgan Bank A.Ş.	13,66	16,95	3,29	164,6
Citibank A.Ş.	5,40	12,76	7,36	368,1
Denizbank A.Ş.	114,35	133,07	18,72	936,0
Fibabanka A.Ş.	15,91	17,92	2,01	100,5
HSBC Bank A.Ş.	18,06	38,70	20,64	1.031,9
ICBC Turkey Bank A.Ş.	10,97	15,42	4,45	222,5
ING Bank A.Ş.	34,93	48,57	13,64	681,8
Odea Bank A.Ş.	21,55	30,73	9,18	458,9
Şekerbank T.A.Ş.	23,72	31,60	7,87	393,7

Banka Adı	Pay Toplamı (Milyar TL)	Payda Toplamı (Milyar TL)	Pay- Payda Farkı	Ceza (Milyon TL)
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	76,54	90,69	14,15	707,6
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	279,19	324,91	45,72	2.286,2
Türkiye İş Bankası A.Ş.	330,29	374,80	44,52	2.225,9

Kaynak: Yazarın hesaplamaları (Ek-3'den türetilmiştir).

Tablo 2'den görüleceği üzere, ceza uygulamasının, BDDK'nın yayınlanan kararlarında yer alan ve yukarıda özetlendiği şekliyle uygulanması halinde, AR hedefini tutturamayan 14 mevduat bankası ceza ile karşı karşıya kalmaktadır. Söz konusu ceza tutarı 100 milyon TL ile 2,87 milyar TL arasında değişecektir. Bu cezaların, AR hedefi tutturulamadığı sürece uygulanacağı ve Ek-3'ten görüleceği üzere bazı yabancı bankaların %90 olan AR hedefinden oldukça uzak olduğu dikkate alındığında, söz konusu bankaların bu cezaya tekraren maruz kalacağı anlaşılmaktadır.

2.5. Aktif Rasyosu Düzenlemesinin Muhtemel Etkileri ve Önemli Hususlar

Türkiye'nin Kovid-19 ile mücadele sürecinde yürürlüğe alınan birçok para ve maliye politikası tedbirlerinden birisi BDDK tarafından 1 Mayıs itibarıyla yürürlüğe giren olan aktif rasyosu düzenlemesidir. BDDK'nın 18 Nisan tarihli duyurusunda, aktif rasyosu yükümlüğünün kapsamı, nasıl hesaplanacağı, hedef aktif rasyosunun bankalarca tutturulamaması halinde nasıl bir yaptırım uygulanacağı belirtilmiştir. Daha sonraki BDDK duyuruları ile hesaplamalarda ve hedef aktif rasyosu oranında çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Bu çalışmada yapılan analizde, 2019 Eylül sonu solo verilerine göre 34 mevduat bankasından 14 tanesinin %90 olan hedef aktif Rasyosunu tutturamadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla, hedef aktif rasyosunu tutturamayan bankalar ceza riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada, söz konusu düzenlemenin bankalara muhtemel etkilerinin ele alınması bir gereklilik teşkil etmektedir.

Öncelikle, BDDK düzenlemesinde, mevduat ve katılım bankaları aktif rasyosuna tabi tutulurken kalkınma ve yatırım bankaları kredi kullandırmadıklarından olsa gerek kapsam dışı bırakılmışlardır. Bununla birlikte, önemli bir eksiklik olarak, TMSF bünyesinde yer alan 2 adet mevduat bankasının da temelde bankacılık faaliyet yapmadığı göz önünde tutularak kapsam dışı bırakılmaları gerekirdi. Nitekim bu değişiklik sonraki BDDK kararlarında yapılmıştır.

Diğer taraftan, BDDK düzenlemesinde, mevduat bankaları için %90 olan hedef aktif rasyosu katılım bankaları için %70 olarak düzenlenmiştir. Kovid-19 sürecinde yapılan düzenlemenin amacı, kredi kanallarını açık tutmak ve fonlamaya ihtiyaç duyan kesimlere finansmana daha fazla erişim imkânı sağlamak ise, mevduat ve katılım bankaları arasında farklılaştırma yapılmasının, düzenleme amacına aykırı olduğu değerlendirilmektedir. Bu farklılığın temelinde, katılım bankalarının daha az menkul kıymet yatırımı yapma imkânı bulunduğu göz önünde tutulduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, mevduat ve katılım bankaları arasında hedef aktif rasyosu açısından bir farklılaştırma yapmak yerine, menkul kıymetlerin %75 olan dikkate alınma oranının katılım bankaları için farklılaştırılması daha yerinde olurdu.

Ek olarak, aktif rasyosu hesaplamasında TL ve YP mevduatlar ayrıştırılarak farklı ağırlıklarla aktif rasyosuna dâhil edilmiştir. Bununla birlikte, bankalar topladıkları tüm mevduatı kredi olarak verememekte, TCMB tarafından belirlenen oranlar dâhilinde mevduattan zorunlu karşılık ayırmaktadırlar. Diğer taraftan, müşterilerin nakit çekme gereksinimlerine göre, bankalar belirli tutarda parayı nakit olarak kasalarında tutmaktadırlar (Mahfi Eğilmez, 2020). Dolayısıyla, aktif rasyosu hesaplamasında mevduatların dikkate alınma katsayıları da bu hususlar dikkate alınarak gözden geçirilmelidir.

Ayrıca, bankaların kullandığı birtakım krediler de geri ödenmediğinden sorunlu krediler oluşmakta, banka fonlarının bir kısmı bu sorunlu kredilerde âtil olarak kalmaktadır. Dolayısıyla, sorunlu krediler de aktif rasyosu düzenlemesi kapsamında dikkate alınmalıdır.

Mevcut durumda, aktif rasyosunu tutturamayan bankaların, önümüzdeki süreçte bu hedefi tutturmak için YP mevduat faizini düşürmek suretiyle YP mevduat tutarını azaltmaları, kredi büyümesi sağlamak için daha riskli müşterilere kredi kullandırmaları, mevduat dışı kaynak oluşturmaya çalışmaları gibi seçenekleri bulunmaktadır. Bu seçeneklerin her birinin avantaj ve dezavantajları bulunmakta olup uygulanacak tercih

banka bazında farklılık göstermektedir. Ancak bankaların kredi büyümesi sağlamak için riskli müşterilere kredi verme yolunu seçmesi, hâlihazırda yüksek seviyelerde seyreden sorunlu krediler üzerinde olumsuz etki oluşturabilir. Hatta sorunlu kredilerin çok artması, bankalar için likidite sorununa dahi neden olabilir. Bu noktada, BDDK'nın yürürlüğe koyduğu düzenlemenin bu alandaki etkilerini sıkı bir şekilde takip etmesi önem taşımaktadır.

Ayrıca, yine bu çalışmada yer verildiği üzere, hedef aktif rasyosunu tutturamayan bankalar yüksek tutarlarda ceza riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Aktif rasyosu hedefini tutturamayan bankalar, bu oranı tutturamadıkları her raporlama döneminde benzer tutarda bir cezayla karşılaşmaları halinde, söz konusu bankaların ölçekleri ve karlılıkları dikkate alındığında, bu cezalar oldukça önemli seviyede olumsuz bir etki oluşturabilecektir. Hatta mikro ölçekli bazı bankaların sektörden çekilmesine dahi yol açabilecek, dolayısıyla ülkemiz en çok ihtiyaç duyduğu bu dönemde yabancı sermaye çıkışına neden olabilecektir. Diğer taraftan, sektörde mevcut durumda 54 bankanın faaliyet gösterdiği göz önünde tutulduğunda, küçük ölçekli de sektörden olası çıkışlar sektörün rekabet gücünü azaltacak ve tekelleşmeye neden olabilecektir.

Bankaların maruz kalacağı cezalar, aktif rasyosu düzenlemesinin bankalar üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir. Bununla birlikte, yukarıda yer verilen dolaylı etkilerin oluşması da ihtimal dâhilindedir. Bu kapsamda, aktif rasyosu düzenlemesi ile ilgili olarak çok zaman geçmeden önce, belirtilen hususlar kapsamında, BDDK'nın düzenlemeyi gözden geçirmesi kuvvetle önerilmektedir.

2.6. BDDK'nın Aktif Rasyosunda Yaptığı Değişiklikler ve Kalan Eksiklikler

BDDK aktif rasyosu ile ilgili olarak bankalardan gelen görüş ve talepleri dikkate alarak, 30 Nisan 2020 tarihinde ilave bir açıklama yapmıştır. Bu açıklamada, kalkınma ve yatırım bankaları ile TMSF bünyesindeki bankaların aktif rasyosu düzenlemesine tabi olmadığı, Mart sonu itibarıyla mevduat toplamı 5 milyar TL'nin altında olan bankalara 2020 sonuna kadar geçiş süreci tanındığı, aktif rasyosunda yer alan kalemlerin hesaplanmasında reeskont ve tahakkuk tutarlarının dikkate alınmayacağı, mevduat tutarlarına bankalar mevduatlarının dahil olmadığı, yurt dışı merkez ve şubelerden olan YP borçlanma işlemlerinin dikkate alınmayacağı, menkul kıymet tutarlarına hiçbir hisse senedinin ve bankaların ihraç ettiği menkul kıymetlerin dahil olmadığı gibi hususlar düzenlenmiştir (BDDK, 2020). 30 Nisan tarihli açıklamaya ek olarak BDDK tarafından 10 Ağustos, 28 Eylül ve 26 Ekim tarihlerinde de çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

BDDK tarafından yapılan tüm bu değişiklikler birlikte değerlendirildiğinde, çalışmamızda düzenlemelerin eksiklikleri olarak belirtilen zorunlu karşılıkların ve sorunlu kredilerin aktif rasyosu hesaplamasında dikkate alınması gerekliliklerine ilişkin bir değişiklik yapılmadığı, bu tutarların aktif rasyosu hesaplaması dışında tutulduğu görülmektedir. Dolayısıyla, aktif rasyosu ile ilgili olarak halen çeşitli hususlarda eksiklikler bulunmaktadır.

Sonuç

Türkiye'nin içinde bulunduğu Kovid-19 pandemisi döneminde, salgının yayılmasının ve dolayısıyla sağlık sisteminin çökmesinin önlenmesi kadar ekonomik aktörlerin finansman ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir. Bu kapsamda, başta kredi kanalı olmak üzere tüm fonlama kanallarının açık tutulması kritik öneme sahiptir. Bu süreçte, pandeminin yayılmasını önlemeye yönelik alınan sağlık tedbirlerinin yanı sıra birçok ekonomik tedbirler de alınmaktadır. Nitekim BDDK tarafından bankalara getirilen aktif rasyosu yükümlülüğü bu kapsamdaki son düzenlemelerden birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, söz konusu düzenlemenin incelenmesi, bankalara muhtemel etkilerinin ve konu ile ilgili önemli hususların ele alınması amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır.

Türk bankacılık sektörünün mevduat bankası egemen bir yapısı olduğu, katılım bankalarının %6 seviyesinde bir sektör payına sahip olduğu, kalkınma ve yatırım bankalarının ise BDDK düzenlemesi dışında tutulduğu dikkate alınarak, mevduat bankaları üzerinden aktif rasyosu düzenlemesi incelenmiştir. İncelemede mevduat bankalarının 2019 Eylül sonu solo verileri kullanılmıştır. Bununla birlikte, banka bazlı TCMB swap verilerine erişilemediği için, bu tutarlar AR hesaplamasında sıfır olarak dikkate alınmıştır.

2019 Eylül sonu verileri ile 34 mevduat bankasına yönelik yapılan incelemede, 14 bankanın %90 olarak belirlenen aktif rasyosu hedefini tutturamadığı belirlenmiştir. Söz konusu 14 bankanın 6'sı yerli, 8'i ise yabancı bankalardan oluşturmaktadır. Diğer taraftan, yayınlanan BDDK kararında yer alan cezanın bu haliyle uygulanması halinde, AR hedefini tutturamayan 14 mevduat bankası 2,8 milyar TL'ye varan cezalarla karşı karşıya kalacaklardır.

Bu çalışmada, BDDK tarafından ilk kez 18 Nisan 2020 tarihinde duyurulan ve 1 Mayıs 2020 tarihinde yürürlüğe giren, daha sonra 30 Nisan, 10 Ağustos, 28 Eylül ve 26 Ekim tarihlerinde yapılan ilave açıklamalar ve değişiklikler ele alınmıştır. Bununla birlikte, önceki kısımda yer verildiği üzere, hala aktif rasyosu düzenlemesi ile ilgili olarak üzerinde düşünülmesi ve yeniden düzenleme yapılması gereken hususlar bulunmaktadır. Bu kapsamda, aktif rasyosu düzenlemesinin gerek sektör gerekse bankalar üzerinde olumsuz etkiler oluşturmada önce, çalışmada belirtilen öneriler kapsamında yeniden ele alınması, bu çalışmanın başlıca önerisini oluşturmaktadır. Eksikliklerin giderilmesiyle birlikte, söz konusu düzenleme, yürürlüğe konulma amacına ulaşma imkânına kavuşacaktır. Bununla birlikte, Türkiye’de kademeli normalleşme dönemine geçiş yapıldığı dikkate alınarak, ilerleyen süreçte aktif rasyosu düzenlemesinin tamamen kaldırılması da değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Bankalara ilişkin daha güncel verilerin yayınlanması, TCMB swap tutarlarının banka bazlı ulaşılabilir hale gelmesi ve aktif rasyosuna ilişkin yeni çalışmaların yapılması ile birlikte literatür daha da derinleşecektir. Ayrıca, aktif rasyosuna ilişkin TCMB swap tutarlarını da içeren gerçek (tam zamanlı) verilerin ortaya çıkmasıyla birlikte, aktif rasyosunu yükümlülüğünün kredi büyümesi, sorunlu kredilerin gelişimi, bankaların karlılığı gibi çeşitli hususlar üzerindeki etkileri de inceleme konusu yapılabilecektir.

Ekler**Ek-1: Türkiye'deki Mevduat Bankaları**

Banka Adı	Banka Türü	Detay
Adabank A.Ş.	Yerli	TMSF'ye Devir
Akbank T.A.Ş.	Yerli	Özel
Alternatifbank A.Ş.	Yabancı	Banka
Anadolubank A.Ş.	Yerli	Özel
Arap Türk Bankası A.Ş.	Yabancı	Banka
Bank Mellat	Yabancı	Şube
Bank of China Turkey A.Ş.	Yabancı	Banka
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	Yerli	TMSF'ye Devir
Burgan Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
Citibank A.Ş.	Yabancı	Banka
Denizbank A.Ş.	Yabancı	Banka
Deutsche Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
Fibabanka A.Ş.	Yerli	Özel
Habib Bank Limited	Yabancı	Şube
HSBC Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
ICBC Turkey Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
ING Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
Intesa Sanpaolo S.p.A.	Yabancı	Şube
JPMorgan Chase Bank N.A.	Yabancı	Şube
MUFG Bank Turkey A.Ş.	Yabancı	Banka
Odea Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
QNB Finans Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
Rabobank A.Ş.	Yabancı	Banka
Societe Generale SA	Yabancı	Şube
Şekerbank T.A.Ş.	Yerli	Özel
Turkish Bank A.Ş.	Yerli	Özel
Turkland Bank A.Ş.	Yabancı	Banka
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Yerli	Özel
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Yerli	Kamu
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Yabancı	Banka
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Yerli	Kamu
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yerli	Özel
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Yerli	Kamu
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Yerli	Özel

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2020b.

Ek-2: Mevduat Bankalarının 2019 Eylül Solo Verilerine Göre AR

Banka Adı	Banka Türü	Detay	Pay (Milyar TL)			Payda (Milyar TL)		AR (%)	Açıklama **
			Krediler	Menkul Kıymetler (0,75)	TCMB Swap (0,50)*	TL Mevduat	YP Mevduat (1,75)		
Adabank A.Ş.	Yerli	TMSF'ye Devir	-	-		0,00	0,00	-	Kapsam dışı
Akbank T.A.Ş.	Yerli	Özel	192,60	80,89		87,07	127,78	81,5	
Alternatifbank A.Ş.	Yabancı	Banka	18,28	3,60		6,55	9,22	92,5	
Anadolubank A.Ş.	Yerli	Özel	12,18	0,76		8,10	4,39	80,8	
Arap Türk Bankası A.Ş.	Yabancı	Banka	1,06	0,73		0,03	2,80	32,6	Kapsam dışı
Bank Mellat	Yabancı	Şube	0,06	0,06		0,20	0,35	13,2	Kapsam dışı
Bank of China Turkey A.Ş.	Yabancı	Banka	0,53	0,24		0,20	0,00	349,3	Kapsam dışı
Birleşik Fon Bankası A.Ş.	Yerli	TMSF'ye Devir	1,87	0,77		0,12	0,09	878,1	Kapsam dışı
Burgan Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	13,15	0,68		3,98	7,41	80,6	
Citibank A.Ş.	Yabancı	Banka	4,70	0,93		5,52	4,14	42,3	
Denizbank A.Ş.	Yabancı	Banka	100,20	18,87		48,45	48,35	85,9	
Deutsche Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	0,97	0,07		0,82	0,39	68,4	Kapsam dışı
Fibabanka A.Ş.	Yerli	Özel	13,50	3,21		6,95	6,27	88,8	
Habib Bank Limited	Yabancı	Şube	0,05	-		0,07	0,03	41,9	Kapsam dışı
HSBC Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	17,05	1,34		7,50	17,83	46,7	
ICBC Turkey Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	7,83	4,19		3,19	6,99	71,1	
ING Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	32,52	3,21		22,15	15,09	71,9	
Intesa Sanpaolo S.p.A.	Yabancı	Şube	9,79	-		0,00	5,89	95,0	
JPMorgan Chase Bank N.A.	Yabancı	Şube	-	0,06		0,06	0,09	21,0	Kapsam dışı
MUFG Bank Turkey A.Ş.	Yabancı	Banka	7,56	-		0,28	4,31	96,6	Kapsam dışı
Odea Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	19,08	3,30		6,90	13,62	70,1	
QNB Finans Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	111,43	26,84		45,21	53,94	94,2	
Rabobank A.Ş.	Yabancı	Banka	0,93	-		0,00	0,00	81.967,4	Kapsam dışı
Societe Generale SA	Yabancı	Şube	0,00	0,07		0,00	0,02	134,3	Kapsam dışı
Şekerbank T.A.Ş.	Yerli	Özel	21,07	3,53		12,57	10,88	75,1	
Turkish Bank A.Ş.	Yerli	Özel	0,92	0,01		0,35	0,56	69,8	Kapsam dışı
Turkland Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	2,05	0,96		1,86	1,35	65,7	Kapsam dışı
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Yerli	Özel	70,02	8,69		33,15	32,88	84,4	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Yerli	Kamu	432,15	121,89		214,87	188,64	96,1	
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Yabancı	Banka	236,72	56,62		105,92	125,14	85,9	

Banka Adı	Banka Türü	Detay	Pay (Milyar TL)			Payda (Milyar TL)		AR (%)	Açıklama **
			Krediler	Menkul Kıymetler (0,75)	TCMB Swap (0,50)*	TL Mevduat	YP Mevduat (1,75)		
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Yerli	Kamu	304,51	96,38		146,22	137,81	97,3	
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yerli	Özel	269,08	81,61		116,31	147,71	88,1	
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Yerli	Kamu	274,29	64,10		134,08	95,57	107,0	
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Yerli	Özel	231,72	53,02		94,11	116,84	90,9	

*: Bankaların TCMB ile yaptıkları swap tutarları banka bazlı olarak bilinmemektedir. Bu nedenle, bu sütun boş bırakılmıştır.

** : Kapsam dışı, BDDK'nın aktif rasyosu ile ilgili duyuruları uyarınca TMSF bünyesindeki bankalar ile mevduat tutarı 5 milyar TL'nin altında olan bankaları göstermektedir.

Kaynak: TBB, 2020; TCMB, 2020a; TCMB, 2020b.

Ek-3: Mevduat Bankalarının 2019 Eylül Solo Verilerine Göre AR Ceza Tutarları

Banka Adı	Banka Türü	Detay	AR (%)	Eksik AR (%)	Pay Toplamı (Milyar TL)	Payda Toplamı (Milyar TL)	Pay-Payda Farkı	Ceza (Milyon TL)*
Akbank T.A.Ş.	Yerli	Özel	81,5	8,5	253,27	310,68	57,42	2.870,8
Anadolubank A.Ş.	Yerli	Özel	80,8	9,2	12,76	15,78	3,03	151,3
Burgan Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	80,6	9,4	13,66	16,95	3,29	164,6
Citibank A.Ş.	Yabancı	Banka	42,3	47,7	5,40	12,76	7,36	368,1
Denizbank A.Ş.	Yabancı	Banka	85,9	4,1	114,35	133,07	18,72	936,0
Fibabanka A.Ş.	Yerli	Özel	88,8	1,2	15,91	17,92	2,01	100,5
HSBC Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	46,7	43,3	18,06	38,70	20,64	1.031,9
ICBC Turkey Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	71,1	18,9	10,97	15,42	4,45	222,5
ING Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	71,9	18,1	34,93	48,57	13,64	681,8
Odea Bank A.Ş.	Yabancı	Banka	70,1	19,9	21,55	30,73	9,18	458,9
Şekerbank T.A.Ş.	Yerli	Özel	75,1	14,9	23,72	31,60	7,87	393,7
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Yerli	Özel	84,4	5,6	76,54	90,69	14,15	707,6
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Yabancı	Banka	85,9	4,1	279,19	324,91	45,72	2.286,2
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yerli	Özel	88,1	1,9	330,29	374,80	44,52	2.225,9

*: BDDK düzenlemesi uyarınca ceza tutarı, 500 bin TL'den az olmamak üzere pay ile payda arasındaki farkın %5'idir.

Kaynak: Yazarın hesaplamaları.

Kaynakça

Abdioğlu, N., & Aytakin, S. (2016). Takipteki Kredi Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Mevduat Bankaları Üzerinde Bir Dinamik Panel Veri Uygulaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 538-555.

Ata, H.A. (2009). Kriz Sonrası Türkiye’de Mevduat Bankaları Kârlılığına Etki Eden Faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 10(2), 137-151.

Aydemir, R., Övenç, G., & Koyuncu, A. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Mevduat Oranı, Çekirdek Dışı Yükümlülükler ve Kârlılık: Dinamik Panel Modelinden Bulgular. *Ege Akademik Bakış*, 18(3), 495-506.

BDDK. (2020). 18.04.2020 Tarihli ve 9000 Sayılı, 30.04.2020 Tarihli ve 9003 Sayılı, 10.08.2020 Tarihli ve 9125 Sayılı, 28.09.2020 Tarihli ve 9170 Sayılı, 26.10.2020 Tarihli ve 9238 Sayılı Kurul Kararları.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2020a). Aylık, Haftalık, Günlük Veriler, <https://www.bddk.org.tr>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2020b). Bankalar, <https://www.bddk.org.tr/Kuruluslar-Kategori/Bankalar/1>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

Depren, Ö., Kartal, M. T., & Kılıç Depren, S. (2018). Borsalarda Oynaklık Üzerine Yayınlanmış Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 2(6), 1-15.

DSÖ. (2020a). Covid-2019 Situation Report, https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

DSÖ. (2020b). Covid-19 Pandemic, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

Eğilmez, M. (2020). Aktif Rasyosu, <http://www.mahfiegilmez.com/2020/04/aktif-rasyosu.html>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

Kartal, M. T. (2019). Türkiye’de Referans (Gösterge) Faiz Oluşturulması: Türk Lirası Gecelik Referans Faiz Oranı (TLREF) Üzerine Bir İnceleme, *Bankacılar Dergisi*, 111, 14-27.

Kartal, M. T., İbiş, C., & Çatıkkaş, Ö. (2018). Adequacy of Audit Committees: A Study of Deposit Banks in Turkey. *Borsa İstanbul Review*, 18(2), 150-165.

Medyascope. (2020). Koronavirüs Zaman Çizelgesi, <https://medyascope.tv/2020/04/05/koronavirus-zaman-cizelgesi-ne-zaman-ortaya-cikti-nasil-yayildi-onemli-tarihler-nelerdi>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

Morgan Stanley. (2020). 02.04.2020 Tarihli Doğu Avrupa, Ortadoğu ve Afrika (EEMEA) Ülkeleri Araştırma Raporu.

Reis, Ş. G., Kılıç, Y., & Buğan, M. F. (2016). Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Türkiye Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (72), 21-36.

Resmi Gazete. (2020). <https://www.resmigazete.gov.tr>.

Sağlık Bakanlığı. (2020). Kovid-19 Vakaları, <https://covid19.saglik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

TBB. (2020). Veri Sistemi, 25.04.2020.

TCMB. (2020a). EVDS, 25.04.2020.

TCMB. (2020b). Bankaların TL Karşılığı Yabancı Para İşlem Hacimleri, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Piyasa+Verileri/Bankalarin+TL+Karsiligi+Yabanci+Para+Islem+Hacimleri>, Erişim Tarihi: 25.04.2020.

Wikipedia. (2020). Pandemi, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pandemi>, Erişim Tarihi: 17.11.2020.

Yağcılar, G. G., & Demir, S. (2015), Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 221-229.

BSPAD